

МУНИЦИПАЛЬНОЕ БЮДЖЕТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ
СРЕДНЯЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА №2 г. АК-ДОВУРАК

Согласовано
замдиректора по УВР [Signature] /Кужугет Н.Н./
от «25» августа 2023г

Приказ № 102 от «25» августа 2023г
Директор [Signature] Булашко И.С./

Адаптированная рабочая программа для обучающихся с тяжелыми нарушениями речи (далее ТНР, вариант 5.2) по литературному чтению на родном (тувинском) языке

Класс: 3

Количество часов в неделю: 2 в год: 68ч

Программа разработана в соответствии с образовательной программой и учебным планом МБОУ СОШ N:2 г. Ак-Довурака Республики Тыва на 2023-2024 учебный год, Федеральным государственным образовательным стандартом начального общего образования, на основе примерной программы для 1-4 классов под редакцией А.С. Шаады, Н.Ч. Дамба, Г.Т.Сундуй, 2020г

Учебник: Литературлуг номчулга: 3 класс. Л.С.Кара-оол.- Кызыл: НШХИ, 2020

Программу составил учитель начальных классов I кв. категории Ооржак Ш.Ш.

Срок освоения программы: 2023-2024 учебный год

2023-2024 учебный год

I. Эртемни оорениринин туннелдери:

Бот-тускайлан (личностуг) хевирлеттинген турар билиглери:

- ооредилгенин чедишкинниг болурунун чылдагаанын тып билири
- бодунун ажылын туннеп, унелеп билири
- бодунун торээн чуртунга болгаш чонунга оон амыдырал-чуртталгазынын хамаарылгазын шингээдип алыр
- оске чоннарнын ниити мозу-шынарынын, моральдыг нормаларынын талаларын билип алыры
- бодунун-даа, оске чоннун кижилеринин-даа кылган чуулдерини эки, багай талаларынын уг-шиин тып билири
- моральдыг болгаш этиктиг негелделерге дууштур аажы-чанын таарыштырып, эде тургустунуп билири
- оске кижилернин сеткил-хоонун улежиц, сагыш човаачал болуру
- уран-чечен культура-биле таныжып тура, чараш овор-хевирни эскерип коруп, шилип билири, ол овор-хевирге домейлежиц кижизиттинери
- ооредилге, эртем-билигже чуткулдуу

3 класстарнын өөреникчилеринин билиинин **предметтиг** хевирлеттинген турары:

- Ытыкыр, сымыранып, иштинде сөзүглелди бодунун билип алыр шаа-биле дүрген номчууру.
- Сөзүглелдин хевирлерин литературлуг негелделерге дүүштүр (шын адалга, бижик демдектерин, логиктиг ударениени сагып) номчууру.
- Сөзүглелдин адынга болгаш бердинген чуруктарынга даянып, ооң утказын баш удур даап бодаары.
- Номчаан чүүлүнүн кол сөстөрине даянып, утказын бодунун сөзү-биле дамчыдып билири.
- Болуушкуннарнын болуп турар аайы-биле дес-дараалашкаан сагып чугаалаары.
- Сөзүглелди кезектерге утказынын аайы-биле чарып, башкынын дузазы-биле бөдүүн болгаш нарын план тургузуп, кезек бүрүзүнге база бүдүн сөзүглелге хамаарышкан айтырыгларны тургузуп билири.
- Номчаан чүүлүн долузу-биле, кысказы-биле, шилилгелиг, диалогтарны медээ домактары-биле солуп, чүвелернин овор-хевирин деңнеп, чугаалап билири.
- Номчуур номунун титулдуг арынын, аннотациязын, эге база түңнел сөзүнге даяныры.
- Хереглээн номун алфавиттиг каталогтан тып, библиотекада бар номнарны ажыглап өөренири.
- Справочниктер, энциклопедиялар, уругларга хамаарышкан журналдарны ажыглап билири база кыска аннотацияларны сүмелээн номнарга тургузары.
- Номчаан материалында кол маадырларнын мөзү-шынарларын кижинин алдынар ужурлуг дүрүмнери -биле деңнээри.

3 класстарнын өөреникчилеринин чугаа чорудулгазынын болгаш медээлер-биле ажылдаарынын (**метапредметтиг**) хевирлеттинген турары:

- утка болгаш дыл-домаанын талазы-биле чедингир сөзүглелди үн доктаашкыны, интонация болгаш номчулганын дүргенин барымдаалап шын, медреселдиг, аянынг номчууру;
- таныш эвес сөзүглелди номчуурунун дүргени I-ги чартык чылда 2-ги класска 35-45 хире сос, II-ги чартык чылда 2-ги класска 55-60 хире сос, 3-ку класска 65-70 хире сос, 4-ку класска 1 минутада 75-90 хире сөс;
- чогаалдың адынга болгаш аңаа хамаарыштыр чураан чуруктарга даянып алгаш, чогаалдын кол утказын тодарадып билири;
- чогаалдың темазынга, кол утказынга, идеязынга хамаарышкан монологтарны (үзүндүлери, абзацтарны) дыңналдыр номчууру, доктаадып алыры;
- улуг эвес созуглелди ангы-ангы кезектерге чарып, кезек бурузунге ат чогаадыры; башкынын дузазы-биле созуглелге план тургузары база созуглелге болгаш оон кезектеринге хамаарышкан айтырыгларны тургузуп билири;

- номчаан чуулунун утказын делгеренгей долу дамчыдары болгаш кыска-биле допчулап чугаалаары, справочниктер, энциклопедиялар болгаш уругларнын сеткуулдери-биле ажылдап билири;

- чогаалдын кол маадырларынын чугаазынын утказын, аянын, чуну кылып турарын барымдаалап, оларга унелел бээри;

Оореникчилере хевирлеттинген турар уjurлуг билиглер:

- номчаан чогаалынга хамарышкан бодунун узел-бодалын бодунун состери-биле аас болгаш бижимел хевирге дамчыдары;

- созуглелде чугула утка илередир состу ылгап билири, баштай иштинде номчааш, оон соонда аянын ыткыр номчууру;

- чечен чогаалдарнын хевирлери-биле (жанрлар) практикти таныжылга; басня, оон онзагай талалары-биле таныжары;

- авторнун бодалын, кол маадырларнын омур-хевирин, хевир-дурзузун, аажы-чанын, оларнын чуну кылып турарын, амыдырал-чуртталгазын тодарадып билири;

- авторнун кол маадырларынга хамаарылгазын тодарадып, чугаалап билири;

- авторнун кол маадырларынга хамаарылгазын тодарадып, чугаалап билири;

- жанрларны деннеп тургаш, ылгап билири (тоол-басня, тоол-тоолчургу чугаа, тоол-чечен чугаа)

А) Ушкарып-башкаларынын (**регулятивтиг**).

Өөреникчилерге хевирлеттинген турары:

-өөренип турар эртемнин тема, бөлүк аайы-биле кол сорулгаларын, утказын угаап билири;

- башкынын удуртулгазы-биле бердинген даалгаларны кууседип өөренири;

-бот хыналданы, удур-дедир хыналданы болгаш бодунун, эштеринин ажылын үнелеп билиринге өөренири;

Өөреникчилерге хевирлеттинер аргалары:

-башкы-биле демниг ажылдажышкың үезинде чечен чогаалды өөренип шингээди алырда чаа-чаа сорулгаларны салып билири;

-кылып турар ажылдарың ажыл үезинде болгаш ажыл соонда шын азы шын эвес кылып турарын боду сайгарып, шинчилеп билири;

-номчулга талазы-биле бодунун ажылын планнап билири.

б) Эртемге сонургалын ханыладыры-биле чоруттунган ажылдарнын түңнелинде (**познавательный**)

Өөреникчилерге хевирлеттинген турары:

-өөредилге даалгаларын күүседип турар үеде херек уjurлуг медээлерни немелде номнар, статьялар болгаш энциклопедиялардан тып билири;

-бодунун назы-харынга дүүштүр янзы-буру словарьларга, справочниктерга даянып билири;

-дылдың негелдерин күүседирде янзы-бүрү схемаларны, модельдерни, символ-демдектерни ажыглап билири;

-белен таблицаларны, схемаларны, сөзүглелдерни немээри;

Өөреникчилерге хевирлеттинер аргалары:

- Библиотека болгаш Интернет дузазы-биле херек билиглерни тып, ажыглап билири;

- аас болгаш бижимел чугааны шын болгаш медреселдиги-биле тургузуп билири;

- болуушкуннарны логиктиг (бодамчалыг) сайгарылгага даянып дамчыдып билири;

- алган медээлерни сайгарып, критикалап билири;

В) Өөреникчилеринин бот-боттарынын аразында харылзажырынга хамаарыштыр

хевирлеттинген турар билиглери (**коммуникативтиг**):

-аас чугаага диалогту ажыглап билири;

-аңгы-аңгы бодалдарны өөренип, сайгарып билири болгаш чаңгыс аай түңнелге келиринге өөредири;

-бот туружун болгаш бодалын быжыглап чаңчыгары;

-билдинмес чүвелеринге айтырыгларны салып билири;

-коммуникативтиг сорулгаларны шиитпирлээринге дылдың аргаларын чедимчелиг ажыглаары;
 -бөлүккө ажылдап өөренири; бодунун бодалындан аңгыда эжиниң узел-бодалын база дыннап, үнелеп билири; туңнел үндүрерде бодунуң бодалын тайылбырлап билири болгаш эш-өөрүнун узел-бодалы- биле деңнештирип билири;

Өореникчилерниң харылзажырынга хамаарыштыр билиглериниң хевирлеттинери:

- коммуникативтиг сорулгаларны дыңнакчыга тода, дорт, дес-дараалашкаа - биле медээни, билигни чедирери;
- удур-дедир хыналда үезинде бот-боттарынга дузаны үезинде чедирип билири болгаш коммуникативтиг сорулгаларны шиитпирлээринге дылдың аргаларын чедимчелиг ажыглаары;
- бөлүк-биле ажыл үезинде чогуур айтырыгларны салып билири.

II. «Литературлуг номчулга» деп эртемнин ооредилге планында туружу

3 класстарга «Литературлуг номчулга» деп эртемни ооредири-биле неделяда 2 шакты берип турар, бир ооредилге чылында – 68 шак.

Программанын эгелерге хуваалдазы:

№	ЭГЕ	шагы
1	Экии, литературлуг номчулга!	1
2	Улустуң аас чогаалының биче хевирлери.	4
3	Ооренип оореню.	3
4	Чылдың үелери. Тодуг-догаа күзүмейни.	3
5	Эки кылган ажыл – элөп-читпес алдар.	3
6	Хоктүг ужуралдар, солун болуушкуннар.	2
7	Бойдустуң чажыттары.	3
8	Чылдың үелери. Аккыр харлыг кыжым.	4
9	Бойдуска хумагалыг болуулу!	3
10	Авторлуг тоолдар.	6
11	Торээн чуртум камгалакчылары.	3
12	Улус аразындан ие кара чымчак.	3
13	Чылдың үелери. Хөглүг чазым.	2
14	Улустуң аас чогаалы. Тоолдар.	3
15	Бистиң бичии өңнүктеривис.	4
16	Төөгү болгаш тоолчургу чугаалар.	3
17	Ойнаксанчыг оюннарым.	3
18	Кижиге болуру чажындан.	5
19	Өске чоннарның аас чогаалы.	2
20	Чонум чаагай ёзу-чаңчылдары.	3
21	Чылдың үелери. Чараш чайым. -	5
	Шупту:	68

III. Календарно-тематическое планирование

№ п/п	Тема урока	Кол-во часов	Дата		Домашнее задание	Примечание
			по плану	по факту		
1 ЭГЕ. Экии, литературлуг номчулга! (1 шак)						
1	Моорей «Угаанныглар, сагынгырлар». Е. Танова. Тыва черге йорээл.	1			Шулукту доктаадып алыр а 5-6	
2 ЭГЕ. Улустун аас чогаалынын биче хевирлери (4 шак)						
2	Тывызыктар	1			3 тывызык доктаадыр а.8-12	
3	Улегер домактар	1			3 улегер домак доктаадыр а.13-14	
4	Оюн үдээн чугаалар.Салаалар-биле ойнаар оюннар:"Чыдыг кодан","Алагатай". Узун-тыныш	1			1 оюн ооренип алыр	
5	Класстан дашкаар номчулга	1			БЯштар, оът-сиген дугайында 5-5 тывызык бижиир	
3 ЭГЕ. Ооренип оорен (3 шак)						
6	С.Сүрүң-оол. Аккырмаа биле ийи	1			а.20-22 номчуур, утказын чугаалаар	
7	Н.Носов. Бодалга бодааным	1			а.22-25 номчуур	
8	Е.Танова. Ийи 2	1			а.25-29 утказын эдерти чугаалаар	
4 ЭГЕ. Чылдың үелери. Тодуг-догаа күзүмейни (3 шак)						
9	О. Саган-оол «Куску аргага»	1			а 31-32 Кыска чогаадыг бижиир «Куску арга»	
10	Э Кечил-оол. Кайгамчыктыг картошкам.Ч.Ондар. Кыштың тыныжы	1			а 33-36 шулуктернин кайы-бирээзин шээжилээр	
11	Класстан дашкаар номчулга	1			Кус деп темага чогаалдар номчуур	
5 ЭГЕ. Эки кылган ажыл – элп-читпес алдар (3 шак)						
12	Ю. Кюнзегеш. Шартылаа биле кымыскаяк. Ажыл.	1			а 36-38 доктаадыр	

13	О. Сувакпит. Арзылаң биле Пар. Салааларым.	1			а 39-42 номчуур, доктаадыр	
14	Чугаа сайзырадылгазы. Туннел кичээл. Чогаадыг «Мергежилди сонuurгаар мен»	1			Чогаадыг «Мергежилди сонuurгаар мен»	
6 ЭГЕ. Хоктүг ужуралдар, солун болушкуннар (2 шак)						
15	К-Э. Кудажы Мыйыт	1			а. 43-46 чогаалды эдерти чугаалаар	
16	С.Сүрүң-оол. Ууттунмас тоорук	1			а.47-48 номчуур	
7 ЭГЕ. Бойдустун чажыттары (3 шак)						
17	М.Пришвин. Алдын шынаа.С.Комбу. Чогум чүл ол уруглар?	1			а 50-52 шынаанын эртенги болгаш душтеки чуруктарын чуруур	
18	С.Сүрүң-оол «Хек»	1			а 52-55 утказын чугаалаар	
19	Г.Скребицкий. Кушкаштарның медээзи	1			а.55-56 айтырыг 2, 3	
8 ЭГЕ. Чылдың үелери. Аккыр харлыг кыжым (4 шак)						
20	Б.Ховенмей. Кыш. М.Кенин-Лопсан. Кыштын шүлүкчүзү	1			а 57-59 шулукту шээжи-биле ооренир	
21	А.Пушкин. Кыш.М.Кенин-Лопсан. Харжыгаш	1			а 59-60. Шулукту шээжи-биле оорен	
22	Л.Толстой. Ак кодан	1			а 61-63 утказын эдерти чугаалаар	
23	Л Чадамба Соок-Ирей	1			а.64-65 шулукту шээжи-биле ооренир	
9 ЭГЕ. Бойдуска хумагалыг болуулу! (3 шак)						
24	М.Кенин-Лопсан. Оскүс аңгыр	1			а.66-67 чечен-чугааны эдерти чугаалаар	
25	Ч.Кара-Күске. Хүрээлелди камгалаңар!	1			а 68-69 шулуктун утказы-биле чурук чуруур	
26	О. Сувакпит. Эмнеп алган	1			а.69-70 шулукту шээжи-биле ооренир	
10 ЭГЕ. Авторлуг тоолдар (6 шак)						
27	С.Пюрбю. Сагынгыр күске	1			а 71-72 утказын чугаалаар	
28	С.Маршак. Угаанныг күскежик	1			73-76 тоолду эдерти чугаалаар	

29	С.Пюрбю. Кажар диин	1			а 77-78 номчуур	
30	С.Пюрбю. Оптуг Чыккылаа	1			А.78-80 утказын эдерти чугаалаар	
31	Т.Кызыл-оол. Бодаган	1			а 80-81 аянныг номчуур, эдерти чугаалаар	
32	Т.Кызыл-оол. Багай чаңчыл	1			А.82-84 пландан тургускаш эдерти чугаалаар	
11 ЭГЕ. Торээн чуртум камгалакчылары (3 шак)						
33	Э.Кечил-оол «Шолалатканым»	1			А.85-89 аянныг номчуур	
34	А.Барто «Ийи алышкы»	1			А.89-90 бистин ачаларывс (акыларывыс)-камгалакчылар деп проекти белеткээр	
35	Бистин проективис «Бистин ачаларывыс (акыларывыс) – Ада-чуртувустун камгалакчылары»	1			Ачаларга (акыларга) каас чалалгалар кылыр	
12 эге. Улус аразындан ие кара чымчак (3 шак)						
36	Б.Ховенмей «Ием холу»	1			А.92-93 шулукту шээжи-биле ооренир	
37	С.Тока «Ававыс чокта»	1			Ава дугайында улегер домактар бижиир	
38	Э.Кечил-оол «Ава созун дыннавака»	1			А.96-98 4 одуруглуг шулук чогаадыр	
13 эге. Чылдын уелери. Хоглуг чазым (2 шак)						
39	О. Сагаан-оол «Онза уе»	1			А.99-100 чогаадыкчы ажил	
40	Л.Чадамба «Часкы тарылга»	1			А.100-102 состерни орус дылче очулдургаш бижиир	
14 эге. Улустун аас чогаалы. Тоолдар (3шак)						
41	«Чыраа кулун».Тыва улустун тоолу	1			А.103-105 тоолдун утказынга дугжур улегер домак бижиир	
42	Хам Бору биле Шинчээчи Бору. Тыва улустун тоолу	1			А.106-108 аянныг номчуур	

43	Хараган бажында дук. Тыва улустун тоолу	1			А.108-110 тоолдун утказынга дугжур улегер домак бижиир	
15 эге. Бистин бичии оннуктеривис (4 шак)						
44	К.Ондар «Мени таныыр»	1			А.111-112 шулукту шээжи-биле ооренир	
45	С.Комбу «Сайдаяк»	1			А.112-113 шулукту шээжи-биле ооренир	
46	О.Саган-оол «Оол биле кушкаш»	1			А.113-115 чогаалды эдерти чугаалаар	
47	О.Саган-оол «Элик оглу»	1			«Элик оглу» деп чогаалды номчуур	
16 эге. Тоогу болгаш тоолчургу чугаалар (3 шак)						
48	Тоогу чугаа. Дуза дилээн адыг	1			А.119-120 чогаалды эдерти чугаалаар	
49	Тоолчургу чугаа «Аскыр Дагаа чуге дан бажында алгырар апарганыл?»	1			А.120-121 рольдап номчуурунга белеткенир	
50	Тоолчургу чугаа «Дээлдиген уну»	1			А.121-122 эдерти чугаалаар	
17 эге. Ойнаксанчыг оюнарым (3 шак)						
51	Ч.Кара-Куске «Чылгылаар мен»	1			А.123 шулукту шээжи-биле ооренир	
52	Ч. Кара-Куске «Чунгу»	1			А.124-126 кол утказын эдерти чугаалаар	
53	А.Шоюн «Таныжылга»	1			А.126-127 чогаадыг «Эжим-биле ынак оюнуvus»	
18 эге. Кижн болуру чажындан (5 шак)						
54	С.Сурун-оол «Шериг-оолдун олчазы»	1			А.128-130 эдерти чугаалаар	
55	Ч.Кара-Куске «Алышкылар»	1			А.130-132 деннелгелиг домакты тыпкаш ушта бижи	
56	И.Крылов «Чаан болгаш Моська»	1			А.132-133 басняга чурук чуруур	
57	Л.Толстой «Ошку биле Бору»	2			Басняга дугжур улегер домак бижиир	
58					а. 134	
19 эге. Оске чоннарнын аас чогаалы (2 шак)						

59	Кхмер тоол. «Бят чок крокодил».	1			А.135-137 эдerti чугaалаар	
60	Кыргыз улустун тоолу. «Ийи элчиген»	1			А.137-138 сос катгышыышкыннарын ушта бижиир	
20 эге. Чонум чаанай езу-чанчылдары (3 шак)						
61	К-Э.Кудажы «Танды кежи»	1			А.139-141 чурук чуруур	
62	М.Кенин-Лопсан «Мунгашталган балыктар»	1			А.141-143 аянныг номчу	
63	Е.Танова «Артыш»	1			А.143-144 шээжи-биле ооренир	
21 эге. Чылдын уелери. Чараш чайым (5 шак)						
64	Л.Чадамба «Каас уе»	1			А.145-146 шээжи-биле оорен	
65	С.Сурун-оол «Чодураа»	1			А.а.146-147 чодурааны чуруур	
66	С.Сарыг-оол «Чайлагга»	1			а.147 чогаадыг «Чайгы дыштанылга»	
67	Э.Кечил-оол «Солун чайым»	1			А.149 шээжи-биле ооренир	
68	Бистин проективис «Мээн ынак чогаалчым»	1			Кыска дыннадыг кылыр	

Пронумеровано 8

Прошнуровано 8

Директор *[Signature]* Булавко И.С.

